

Вважаємо, естетичне виховання буде ефективнішим, якщо форми та методи хореографії спрямовуватимуться на стимулювання емоційно-імпровізаційних, психофізичних, активно-творчих проявів учнів початкових класів. Тому в подальшому потребують наукового обґрунтування та експериментальної перевірки педагогічні умови організації та здійснення хореографічної діяльності у навчально-виховному процесі школи, що дозволить послідовно і цілеспрямовано вирішувати завдання естетичного виховання.

Література

1. Горикова Е.В. *Обучение языку движений как средство формирования у дошкольников музыкально-деятельного творчества*: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – М., 1989. – 251 с.
2. Шевчук А.С. *Влияние украинских музыкально-хореографических традиций на музыкально-ружовий розвиток старших дошкольників*: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 – К., 2000. – 190 с.
3. Мартиненко О.В. *Педагогические условия формирования хореографических умений детей 5-6 летнего возраста в дошкольных учреждениях*: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. – Б, 2005. – 213 с.

АБСТРАГУВАННЯ ЯК МЕТОД ДОСЯГНЕННЯ ГАРМОНІЇ ПРИ СТВОРЕННІ УЧБОВОЇ КОМПОЗИЦІЇ В СИСТЕМІ ХУДОЖНІХ ШКІЛ ТА ШКІЛ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ.

Гребенік В. В.

Криворізька дитяча школа мистецтв №1

Анотація. В статті розглядається проблема вдосконалення методів викладання учбової композиції в школах естетичного виховання. Автор висуває гіпотезу можливості використання абстрактних форм для досягнення гармонійних варіантів композиції і формування цілісного бачення у дітей на перших етапах навчання образотворчій грамоті.

Ключові слова: композиція, абстракція, абстрагування, цілісність, геометричність

Анотация: В статье рассматривается проблема усовершенствования методов преподавания учебной композиции в школах эстетического воспитания. Автор выдвигает гипотезу возможности использования абстрактных форм для достижения гармоничных вариантов композиции и формирования целостного видения детей на первых этапах обучения изобразительной грамоте.

Ключевые слова. композиция, абстракция, абстрагирование, целостность, геометричность.

Annotation The problem of improvement of methods of teaching of educational composition at school of aesthetic education is examined in the article. An author pulls out the hypothesis of possibility of the use of abstract forms for achievement of harmonious variants of composition and forming of the whole seeing at children on the most first stages of teaching.

Keywords: composition, abstraction, abstracting, integrity, geometrical figures.

Постановка проблеми. Композиція - найважливіша дисципліна в образотворчому мистецтві і найменш досліджена в плані систематизації застосування основних її законів, прийомів, принципів при створенні навчального твору в системі початкової школи. Молоді фахівці, залишивши вузівську лаву та приступаючи до роботи в школі, мають знання, але часто не

знають, як їх з найбільшою користю застосувати, як подати необхідний матеріал учням. Завдання ускладнюється трьома вагомими фактами:

по – перше питання специфіки викладання композиції в школах естетичного виховання і художніх школах практично не висвітлюється в літературі, хоча і ведуться міркування і загальні висловлювання на цю тему,

по – друге нинішнє покоління дітей, які приходять в художню школу, прогресивне і динамічне за своєю суттю, не сприймає звичну, децю сувору форму отримання знань. При цьому учні мають бажання увібрати якомога більше інформації, якою володіє викладач. Вони вимагають від наставника цікавого, пізнавального діалогу з ними;

по – третє доводиться враховувати той факт, що вік дитини, яка вступає на навчання в художню школу складає 7-8 років. У такому віці дитина не уміє розподіляти побачене на головне і другорядне і тим більше передавати це на папері. Життєвий досвід і накопичена база образів ще дуже малі.

Вчитель повинен бути готовим працювати, як мовиться, «з тим що є» і з перших кроків навчання грамотно подавати матеріал відповідно до специфіки дитячого сприйняття. В процесі навчання азам необхідно враховувати той обсяг знань, який учні вже мають на даному етапі, використовувати ті зорові образи, які їм добре відомі, які не викличуть сумніву та страху. Необхідно допомогти вирішувати пропонувані завдання через призму простих знайомих форм, а вже наступним етапом буде перехід до складніших форм – назовемо їх формообразами.

Тому доречно буде розглянути такі поняття як «абстракція» і «абстрагування». Чи можливо їх застосування в навчанні основам композиції на найперших етапах для досягнення ефективності занять з композиції?

Аналіз досліджень і публікацій на дану тему. Публікації з питань композиції, що знайомлять з її основними законами, прийомами та принципами, розраховані переважно на професійну освіту. Вони досить ґрунтовні. Кириченко М.М. та Кириченко І. М. у посібнику „Основи

образотворчої грамоти” розглядають також і особливості композиції дитячого малюнку. [3] Особливої уваги заслуговує методичний посібник

„Композиційні вправи як засіб управління розвитком творчих здібностей студентів художньо-графічного факультету” Щербини В.Г., який пропонує розвиваючі композиційні вправи поряд з цікавим теоретичним матеріалом [8] На жаль, початкова школа таких посібників поки що не має, хоча не викликає сумніву твердження, що перші знання, які дають змогу майбутнім студентам успішно виконувати композиційні завдання у вузі, мають бути отримані саме в художній школі.

Формулювання цілей статті. Завданням курсу композиції в системі шкіл естетичного виховання є розвиток творчої уяви і образного мислення, художньої спостережливості, зорової пам'яті, виховання широкої художньо - естетичної культури, уміння проводити аналіз художнього твору, вести цілеспрямоване спостереження навколишньої дійсності, творчо відбирати з життєвих вражень найхарактерніше і типове і відображати це в образній формі. Шляхом досягнення цієї мети можуть служити більш сучасні, переосмислені підходи до викладання композиції, які утворюють нові можливості цікавого, плідного образотворчого діалогу з поколінням «нових людей». А для цього потрібні нові розробки, пристосовані саме для роботи з школярами, особливо молодшими, оскільки формування художньої свідомості закладається з наймолодшого віку та є базою для подальшого розвитку художньої грамотності.

Мета статті - пошук можливих варіантів поліпшення якості викладання композиції в художній школі, що зумовлює рівень знань майбутніх абітурієнтів.

Результати дослідження. Німецький теоретик В. Воррінгер в 1907- 1908 роках опублікував книгу «Абстракция и вчувствование », в якій він визначив абстракцію «як відхід від наївного натуралізму... як ступінь художнього мислення» [1] Стародавні греки, за переконанням Воррінгера, залишилися в полоні «вчувствования » і тому не створили справжнього художнього стилю. За

словами вченого північним народам, на відміну від південних - в тому числі художників італійського Відродження - властиве особливе абстрактне мислення і саме воно породило вищі досягнення містичного, християнського мистецтва: готику, візантійський іконопис. В ХХ столітті ідеї Воррінгера стали теоретичною основою мистецтва експресіонізму.

В. Фаворський писав про те, що натуралізм і абстрактивізм, що найбільш послідовно втілюють конкретне і абстрактне, є «неповноцінні мистецтва», оскільки крайнощі виключають одна одну [1] і навпаки, взаємодія конкретного і абстрактного в одному витворі мистецтва, як це завжди було в класиці, в творах Джотто, Мазаччо, Мікеланджело і Рембрандта, - найцікавіше в мистецтві, оскільки весь час бачиш як конкретне перетворюється на абстрактне і абстрактне має в своїй основі конкретне. Тобто, художня уява заснована перш за все на тому, що в конкретних, одиночних формах з їх недосконалістю людина може побачити вищий абстрактний початок, а дані йому абстрактні символи приймати конкретно, наочно. Художній образ виникає десь посередині, у переплетенні цих протилежностей.

Термін «абстрагування» (від лат. *abstractio* - «відвернення») - уявне відвернення від ряду якостей об'єкту сприйняття з метою виявлення і ясного розуміння одного обраного. В художній творчості абстрагування - це відвернення від неістотних, випадкових якостей форми з метою знаходження найтиповіших закономірностей формоутворення. Підсумок такого абстрагування - створення художнього образу. Таким чином, абстрактне мислення лежить в основі будь-якої художньої діяльності.

Абстрагуюча тенденція діяла в образотворчому мистецтві завжди. Характерно, що вже у найдавніші часи - в мистецтві палеоліту - існувало два полюси, два протилежних підходи до зображення - «натуральний макет» звіра, (до образотворчого періоду), «натуральний стиль» мистецтва первісних мисливців та символічна орнаментация зрарядь і людського тіла, що геометризувалася. В подальшій історії мистецтва ці крайнощі то сходилися, тісно взаємодіючи, то розходилися знову. Геометричний стиль в мистецтві

Стародавнього світу є першим всеосяжним художнім стилем, в якому домінують абстрактні засади.

В.Кандинський часто в своїх композиціях використовує геометричні форми: трикутник, квадрат, коло, вважаючи їх первинними, досягаючи їх символічне значення. Так, наприклад, коло відвіку вважалося символом досконалості (порядку), нескінченності і вічності. За Кандинським коло символізує духовну енергію, яка править космосом і творить порядок з хаосу. Сам Кандинський так говорить про дану форму: "Коло є синтезом найбільших протилежностей. Воно об'єднує концентричне та ексцентричне в єдиній формі й рівновазі" [1] Митець також зазначав, що навіть один колір чи одна єдина форма можуть бути зведені у ранг композиції.

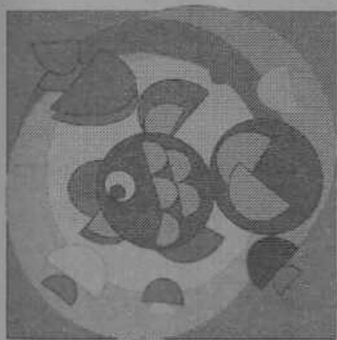
Тут можна пригадати метод акцентування за допомогою об'єднання елементів зображення у форму, наближену до кола, овалу, трикутника. Геометричні форми в композиції виконують дві важливі функції: виділення головного і об'єднання елементів зображення, тобто виступають засобом узагальнення пластичних мас з метою більшої виразності зображення. Крім того абстраговані, узагальнені форми і їх поєднання вносять в зображення свою власну символіку і настрій.

При виконанні будь-якого завдання ми, викладачі, звичайно вимагаємо від учнів цілісності композиції. Доступним способом досягнення цієї мети і має служити абстрагування. В даному випадку це композиція, обмежена трьома вищезазначеними компонентами. Якщо в зображенні помітні чотири, п'ять і більше складових, таке зображення не буде цілісним, воно буде важче сприйматися.

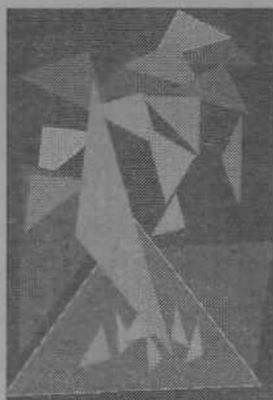
На практиці дана теорія може бути ілюстрована навіть на самих початкових етапах навчання. Коли учням першого класу пропонуються композиційні завдання, як правило дитина зображує дуже дрібні об'єкти, не звертаючи уваги на оточуючий, невиправдано вільний простір. Коли ж викладач звертає на це увагу дитини, остання намагається виправити помилку, хаотично заповнюючи оточуюче середовище такими ж дрібними деталями або просто

ображено витирає «неправильний малюнок». Тут дуже корисним буде варіант гри, що найліпше «відкриває» дитину. Так, наприклад, працюючи над ескізами до композиції „Акваріум” (мал.1), вчитель може запропонувати скласти форму риби, маючи за основу коло, ціле, поділене навпіл, та на чверті (щось на зразок конструктора), контролюючи в процесі виконання розміри об'єктів та вірність розміщення їх у форматі. Завдання обмежується трьома компонентами : темний, світлий і середній за тоном та виконується в техніці аплікації.

На основі одержаної абстрактної схеми дитині надається можливість «перетворити» свій ескіз на зображення, більш наближене до реалістичних форм. Подібною вправою може бути створення фантастичної композиції „Космічний пейзаж” (мал.2) на основі геометризованих узагальнених образів рослин у ескізі на базі трикутника.

Мал.1

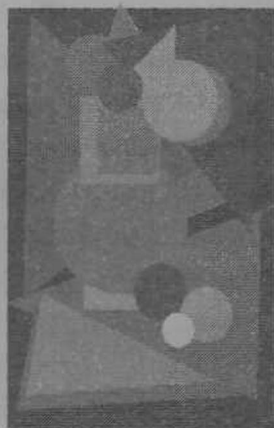

Мал.2

Наступний крок - більш складна композиція натюрморту (мал.3) за тим же принципом, але з використанням у ескізі вже двох геометричних форм за вибором учнів.

Подальші завдання поступово ускладнюються, лишаючи в основі принцип абстрагування ескізу. Наприклад завдання „Зимовий пейзаж”, потім композиції за мотивами казок і так далі. Викладачу необхідно лише контролювати процес збереження характеру ескізу при виконанні роботи на основному форматі.

Таким чином дитина відчуватиме себе безпосереднім виконавцем власної роботи, вона задоволена результатом і стає більш відкритою і готовою до подальшого ускладненого практикування в створенні грамотної композиції. Із самого початку закладається поняття цілісності композиції і з подальшими завданнями подібно сніжній грудці набирається на основу вся композиційна грамота.

Мал.3

Підводячи підсумок, слід зазначити, що даний метод первинної роботи над учбовою композицією направлений на розвиток у дитини здібності до абстрагування і використання власних образів пам'яті і уявлень.

Семирічній дитині вже добре відомі такі геометричні фігури як коло, квадрат та трикутник і скласти квітку або найпростіший натюрморт з цих фігур їй не завдасть труднощів. Пізніше, в сукупності з безпосереднім сприйняттям природи і роботи з нею, у свідомості учня створиться динамічний спосіб композиційного творчого мислення.

Перспектива подальших досліджень.

Так чи інакше абстрактне мислення присутнє в мистецтві постійно. Там, де воно зникає, зникає образність і, отже, якість художності. Абстрагування в мистецтві означає наближення до гармонії, ідеалу, вічних образів, уселенських ідей.

Актуальність проблеми для системи шкіл естетичного виховання і художніх шкіл підштовхує до подальшого розгляду, вивчення і удосконалення методики. Але міркування і розмови без подальших пошуків, аналізу і спроб впровадження своїх знахідок - порожнє місце, що лише гальмує процес еволюції як образотворчого мистецтва так і культурної свідомості суспільства. Необхідний синтез світового досвіду старих майстрів і осмислення пошуків і знахідок сучасного покоління художників різних напрямів особливо художників - педагогів. Отже, матеріали публікації можуть стати в пригоді при розробці заявленої проблеми.

Література

1. Власов В. Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства : В 10 т. Т.1 : А.- СПб. : Азбука - классика, 2004. - С. 34 - 46
2. Волков Н.Н Композиция в живописи. - М. 1977
3. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої граматики : Навч. посіб.- 2-е вид., перероб і допов. - К.: Віща шк., 2002.- 190 с.
4. Кибрик Е. А. Объективные законы в изобразительном искусстве // Вопр. философии. - 1966.- № 10.
5. Кибрик Е. А. К вопросу о композиции // Вопр. изобразительного искусства.- М. : Сов. художник, 1954 - С. 31- 45
6. Кузин В. С. Психология. - М.: Высш. шк., 1982 - 208 с.
7. Шорохов Е. В. Методика преподавания композиции на уроках изобразительного искусства в школе. - М. : Просвещение, 1977.- 112 с.
8. Щербина В. Г. Композиційні вправи як засіб управління розвитком творчих здібностей студентів художньо - графічного факультету. - Кривий Ріг, 1998

СТВОРЕННЯ СИТУАЦІЇ УСПІХУ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Грибенко Г.Є.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. В статті розкривається основний зміст педагогічної технології "Створення ситуації успіху".

Ключові слова. Створення ситуації успіху, особистісно орієнтоване навчання.

Аннотация. Грибенко А.Е. «Создание ситуации успеха как условие формирования творческой личности студента». В статье раскрывается основное содержание педагогической технологии "Создание ситуации успеха".

Ключевые слова. Создание ситуации успеха, личностно ориентированное обучение

Annotation. Gribenko A.E. « Creation of a situation of success as a condition of formation of the creative person of the student ». In article the basic contents of pedagogical technology " Creation of a situation of success " is opened.

Key words. Creation of a situation of the success, individually focused training

Постановка проблеми. Сучасна парадигма освіти базується на особистісно орієнтованих технологіях навчання. Феномен людини, який